

Sygn. akt: III AUa 627/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski (spr.)

Sędziowie: SSA Maria Padarewska - Hajn

SSO del. Beata Michalska

Protokolant: st.sekr.sądowy Kamila Tomasik

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2014 r. w Łodzi

sprawy **A. D. (1)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.**

o podjęcie wypłaty emerytury,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 4 marca 2013 r., sygn. akt: VI U 1565/12,

zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym i oddala odwołanie.

Sygn. akt III AUa 627/13

UZASADNIENIE

Skargą z dnia 19.12.2012 roku A. D. (1) wniosła o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 20 stycznia 2012 r. sygn. akt VI U 1366/11 oraz o zmianę zaskarżonego wyroku, uznanie jej roszczeń poprzez uchylenie decyzji ZUS z dnia 30.09.2011 r. i wypłatę zaległych świadczeń za okres od dnia zawieszenia emerytury z należnymi odsetkami za zwłokę. Ubezpieczona podała, że organ rentowy wstrzymał jej wypłatę emerytury na podstawie art.28 ustawy o finansach publicznych począwszy od 1 października 2011 r. Podstawa zawieszenia świadczenia odpadła, bowiem Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 11 2012 r. orzekł o niezgodności z Konstytucją art.28 ustawy z dnia 16 12 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych ustaw w związku z art.103a ustawy z dnia 17 12 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dodanym przez art.6 pkt.2 ustawy z dnia 16 12 2010 r., w zakresie w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, stwierdzając, że jest on niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP.

Organ rentowy w ostatecznie sprecyzowanym stanowisku wniósł o umorzenie postępowania od 22.11.2012 r., zaś w pozostałej części o oddalenie skargi. Umorzenie w części postępowania uzasadnił wydaniem decyzji podejmującej wypłatę emerytury skarżącej z datą od 22.11.2012 r.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 4 marca 2013 roku Sąd Okręgowy w Płocku : 1. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Płocku z 20 stycznia 2012 roku w sprawie VI U 1366/11 oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P. z dnia 30 września 2011 roku w ten sposób, że podjął wypłatę emerytury A. D. (2) od dnia 1 października 2011 r.; 2. umorzył postępowanie w zakresie wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 roku; 3. wniosek skarżącej w przedmiocie odsetek przekazał organowi rentowemu do rozpoznania;

Wydając powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z dnia 17 czerwca 2008 r. organ rentowy przyznał A. D. (1) emeryturę, którą zawiesił z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. Ubezpieczona kontynuowała zatrudnienie w Urzędzie Gminy w (...) na stanowisku inspektora w pełnym wymiarze czasu pracy.

Decyzją z dnia 17 kwietnia 2009 r. organ rentowy podjął wypłatę emerytury. Wnioskiem z dnia 27.09.2011 r. A. D. (1) zwróciła się do organu rentowego o wznowienie wypłaty renty rodzinnej, ponieważ zgodnie z ustawą od 1.10.2011 r. emerytura zostanie wstrzymana.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wznowił wypłatę renty rodzinnej na podstawie decyzji z dnia 30.09.2011 r., jednocześnie zawiesił wypłatę emerytury w związku z wypłatą renty rodzinnej.

Ubezpieczona wniosła odwołanie od decyzji z dnia 30.09.2011 r. do Sądu Okręgowego w Płocku, który wyrokiem z dnia 20 stycznia 2012 r. w sprawie VI U 1366/11 oddalił odwołanie.

Wnioskiem z dnia 21.12.2012 r. odwołująca wystąpiła do ZUS o podjęcie wypłaty emerytury, gdyż w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r. ustąpiła przyczyna powodująca wstrzymanie wypłaty świadczenia.

Organ rentowy decyzją z dnia 26 stycznia 2013 r. podjął wypłatę emerytury od 22 listopada 2012 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy stwierdził, że skarga o wznowienie postępowania jest zasadna i znajduje oparcie w art.401¹ k.p.c., w zw. z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11. 2012 r., K 2/12, w którym uznał, że art. 28. ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że ubezpieczona nabyła prawo do emerytury pod rządami art. 103 ust.2a ustawy emerytalnej obowiązującej w dacie przyznania emerytury, Zdecydowała się dalej kontynuować zatrudnienie, zatem wejście w życie art.103a ustawy spowodowało ustanie wypłaty emerytury. Ubezpieczona znalazła się więc w takiej samej sytuacji jak emeryci, którzy emeryturę uzyskali od daty 9 stycznia 2009 r.

W ocenie Sądu, w konsekwencji trzeba przyjąć, że nie tylko emerytów, którzy mieli wypłacane świadczenia od 9 stycznia 2009 r. i kontynuowali zatrudnienie, nie obowiązywały ograniczenia wynikające z art. 103 a ustawy emerytalnej. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczy niezgodności z prawem przepisów i powinien dotyczyć wszystkich osób, które korzystają z prawa do emerytury. Uzasadnieniem dla wzruszalności prawomocnych decyzji rentowych wydanych na podstawie niekonstytucyjnej normy prawnej jest potrzeba respektowania zasady ochrony praw nabytych, których realizacja została wyłączona lub ograniczona z powodu zastosowania normy prawnej niezgodnej z Konstytucją. W przeciwnym wypadku, ubezpieczeni, którzy nabyli prawo do emerytury począwszy od 9 stycznia 2009 r. musieliby czekać aż do zmian legislacyjnych, a orzeczenie Trybunału może nastąpić pod warunkiem, że w miejsce wadliwej normy prawnej zacznie obowiązywać unormowanie zgodne z Konstytucją.

Jeśli zatem ustawodawca podjął stosowną interwencję legislacyjną w "wykonaniu" wyroku Trybunału, zainteresowany, występując ze skargą o wznowienie postępowania na podstawie przepisu art. 401¹ k.p.c., może

uzyskać rozstrzygnięcie deklarujące nabycie prawa do świadczeń lub świadczeń w zwiększonej wysokości. W doktrynie podkreśla się, iż wobec braku kompetencji Trybunału do "reanimowania" przepisów uchylonych przez zakwestionowany akt normatywny, w następstwie niewprowadzenia przez ustawodawcę w wyznaczonym przez Trybunał terminie "regulacji zastępczej lub następczej w miejsce uchylonej, może pojawić się niebezpieczeństwo powstania luki w prawie.

Zatem Sąd ocenił, że niezgodność z Konstytucją zawieszenia emerytury A. D. (1) w oparciu o niekonstytucyjny art. 103 a ustawy emerytalnej winno skutkować zmianą wyroku z dnia 20 stycznia 2012 r. w sprawie VI U 1366/11 i poprzedzającej go decyzji z dnia 30.09.2011 r. poprzez podjęcie wypłaty emerytury od 1.10.2011 r.

Na podstawie art. 477¹³ k.p.c. Sąd umorzył postępowanie w zakresie wypłaty emerytury od 22.11.2012 r. z powodu jej zmiany w części uwzględniającej odwołanie. Zawarte w skardze żądanie zasądzenia odsetek od wypłaconego świadczenia Sąd przekazał do rozpoznania organowi rentowemu z mocy art. 477¹⁰ § 2 k.p.c.

Powyższe orzeczenie w części uwzględniającej odwołanie zaskarżył apelacją organ rentowy zarzucając błędną interpretację art. 190 ust 1 i 2 Konstytucji i w konsekwencji błędną wykładnię i zastosowanie art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych ustaw w związku art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w powiązaniu z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12 przez przyjęcie, że prawo do wznowienia wypłaty emerytury przysługuje od daty wejścia w życie niekonstytucyjnego przepisu, a nie od daty ogłoszenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, a także poprzez przyjęcie, iż ubezpieczona należy do kręgu osób do których niezasadnie zastosowano art. 103 a powołanej ustawy.

Wskazując na powyższe orzeczenie skarżący wniósł o zmianę wyroku i oddalenie skargi o wznowienie postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego odnosi skutek i prowadzi do zmiany zaskarżonego wyroku i w konsekwencji do oddalenia odwołania.

W niniejszym postępowaniu A. D. (1) wносиła o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 20 stycznia 2012 roku, w sprawie o sygn. akt: VI U 1366/11 podnosząc, że Sąd Okręgowy oparł swe rozstrzygnięcie na niekonstytucyjnym przepisie art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726), w zw. z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie w jakim znalazł zastosowanie do osób, które nabyły prawo emerytury przed 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

W istocie Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12 orzekł, że art. 28 cytowanej ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Mocą art. 6 ustawy z 16 grudnia 2010 roku, ustawodawca dodał do ustawy o emeryturach i rentach z FUS art. 103a, zgodnie z którym prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Zgodnie z regulacją zawartą w art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 roku, nowy art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS należy stosować do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, poczynając od dnia 1 października 2011 roku.

Podstawowy problem w rozpatrywanej przez Trybunał Konstytucyjny sprawie dotyczył oceny czy ustawodawca, rozciągając obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji prawa do

emerytury - na osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku, nie naruszył zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. W tym okresie bowiem treścią ryzyka emerytalnego było wyłącznie osiągnięcie wieku emerytalnego (oraz stażu), co oznacza, że realizacja świadczenia następowała niezależnie od dalszego zatrudnienia. Trybunał podkreślił, że zasada ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa związana jest z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Przejawia się w takim stanowieniu i stosowaniu prawa przez państwo, by nie stawało się ono „pułapką” dla obywatela i by mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, że nie naraża się na skutki, których nie był w stanie przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, że jego działania będą także później uznawane przez porządek prawny. Trybunał uznał, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 roku spowodowało, że osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku, zostały objęte nową, mniej korzystną dla nich treścią ryzyka emerytalnego, co naruszyło konstytucyjną zasadę zaufania obywateli do państwa.

Przedmiotowe rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego nie znajduje jednak zastosowania do skarżącej, zważywszy, że miała ona prawo do emerytury ustalone decyzją organu rentowego od 1 maja 2008 roku, a więc przed 8 stycznia 2009 roku, tj. w stanie prawnym, w którym obowiązywał przepis art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, będący w swej treści odpowiednikiem aktualnie obowiązującego art. 103a ustawy emerytalnej. Przepis ten stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał ją bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Z powyższego wynika, że w reżimie prawnym, w którym A. D. (1) nabyła prawo do świadczenia emerytalnego, nie było możliwości, podobnie jak obecnie, pobierania tego świadczenia bez rozwiązania stosunku pracy z ostatnim pracodawcą, na rzecz którego ubezpieczony wykonywał zatrudnienie po wydaniu decyzji ustalającej prawo do emerytury. Dlatego też wypłata emerytury skarżącej została zawieszona.

Wskazać należy, że Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się także w kwestii zgodności z Konstytucją przepisu art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, obowiązującego od dnia 1 lipca 2000 roku do 7 stycznia 2009 roku, na podstawie którego zawieszono apelującej wypłatę emerytury w 2008 roku. W wyroku z dnia 7 lutego 2006 roku, SK 45/04, (OTK-A 2006, Nr 2, poz. 15) Trybunał uznał, że przepis ten jest zgodny z Konstytucją, nie narusza zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, zasady niedziałania prawa wstecz, zasady ochrony praw nabytych, czy obowiązku wprowadzania zmian do systemu prawnego z zachowaniem odpowiedniego *vacatio legis*. Trybunał uznał tym samym, że ustawodawca ma prawo uzależnić podjęcie wypłaty emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, a rozwiązanie to nie narusza zasady równości. W uzasadnieniu wskazał, że do ustawodawcy należy precyzyjne określenie kryteriów nabycia i korzystania z prawa do emerytury. Ma on przy tym szeroki zakres swobody pod warunkiem poszanowania istoty konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego. Konstytucja nie zawiera nakazu zagwarantowania świadczeń emerytalnych osobom kontynuującym działalność zawodową. Emerytura jest w założeniu świadczeniem, które zastępuje, a nie uzupełnia wynagrodzenie ze stosunku pracy i do jej istoty należy zapewnienie środków utrzymania w razie zaprzestania pracy, w związku z osiągnięciem określonego wieku. W tym kontekście rozwiązanie stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą stanowi cechę istotną, uzasadniającą efektywne korzystanie z prawa do świadczeń emerytalnych. Osoby, które postanowiły nie rozwiązywać stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, nie mają wspólnej cechy istotnej z punktu widzenia realizacji prawa do emerytury.

Nadto w wyroku z dnia 11 marca 2004 roku, w sprawie sygn. akt II UK 276/03 (LEX nr 985593), Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że cel nowelizacji art. 103 ust 2a jest oczywisty, zmierza do wymuszenia na pracodawcy świadomej decyzji co do ponownego zatrudnienia osoby z ustalonym prawem do emerytury. Ustawodawca ma prawo wprowadzać, czy też modyfikować zasady zawieszalności świadczeń emerytalno-rentowych, mając na uwadze aspekty społeczno-ekonomiczne, w tym aktualne tendencje na rynku pracy, co w żadnym stopniu nie narusza zasady demokratycznego państwa prawa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej wyrażonej w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto Sąd Najwyższy stwierdził, iż regulacja ta nie narusza zasady ochrony

praw nabytych potwierdzonej art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, albowiem nie pozbawia ona osób zainteresowanych prawa do emerytury, lecz oddziela nabycie prawa do emerytury w wyniku ziszczenia się ryzyka ubezpieczeniowego (dożycie odpowiedniego wieku) od zawieszenia świadczenia w razie kontynuacji zatrudnienia bez rozwiązania stosunku pracy. W przypadku istnienia przyczyny zawieszenia świadczenia - kontynuowanie zatrudnienia, konsekwencją zawieszenia prawa do świadczenia jest wstrzymanie jego wypłaty, jednak ustanie tej przyczyny powoduje wznowienie wypłaty świadczenia od miesiąca ustania. Zmodyfikowana zasada zawieszalności świadczeń nie łamie zasady *lex retro non agit*, gdyż nie odbiera ubezpieczonemu nabytych praw do świadczeń emerytalnych, lecz zmienia, od daty określonej w art. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2000 roku, dotychczasowe zasady ich zawieszania, wyrażające się warunkowym wstrzymaniem ich wypłaty, co jest dopuszczalne i możliwe w zaistniałych wówczas okolicznościach społeczno-ekonomicznych. Regulacja zawarta w art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej, która objęła osoby pobierające emeryturę, nie naruszała więc praw nabytych. Nie pozbawiała ona bowiem ubezpieczonych prawa do emerytury. Z kontynuowaniem zatrudnienia bez rozwiązania stosunku pracy łączyła konsekwencje w postaci zawieszenia prawa do świadczenia i w efekcie wstrzymania jego wypłaty (art. 134 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej). Ustanie przyczyny zawieszenia prawa do emerytury (rozwiązanie stosunku pracy) powodowało wznowienie wypłaty świadczenia (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2003r., II UK 363/02, LEX nr 985610).

Rozważania zawarte w powyższych judykatach odnoszą się do istoty regulacji mającej zastosowanie w rozpatrywanym przypadku. Zawieszenie prawa do emerytury w związku z pozostawaniem w dotychczasowym zatrudnieniu jest funkcjonalnie uzasadnione i ma podstawę w art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, który wiąże z osiągnięciem wieku emerytalnego powstanie prawa do zabezpieczenia społecznego. Innymi słowy, skarżąca nie może skutecznie powoływać się na zasadę ochrony praw nabytych, gdyż nabyła prawo do emerytury w reżimie prawnym ukształtowanym przez treść art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej w brzmieniu uniemożliwiającym pobieranie świadczenia emerytalnego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy. Z tego względu nie dotyczy jej wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku, odnoszący się do innej kategorii ubezpieczonych, a mianowicie tych, którzy działając w zaufaniu do państwa i stanowiącego przez nie prawa, decyzję co do przejścia na emeryturę podjęli w czasie, gdy nie było wymogu przerwania zatrudnienia (od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku). Jak wywiódł Trybunał w motywach wyroku - gdyby ci ubezpieczeni wiedzieli, że nastąpi niekorzystna zmiana stanu prawnego, uzależniająca realizację prawa od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, to ich decyzja, czy przejść na emeryturę, mogłaby być inna (teza 7.2.).

Tylko osoby, które w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku nabyły i zrealizowały prawo do emerytury bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywały zatrudnienie bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, mają prawo do dalszej wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w dniu jego wejścia w życie i później, tj. po 1 stycznia 2011 roku, jak też do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie obowiązywania art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach, a więc przepisu uniemożliwiającego realizację prawa do emerytury do czasu rozwiązania stosunku pracy. W stosunku do tej ostatniej grupy ubezpieczonych ustawodawca nie wprowadził „nowej” treści ryzyka emerytalnego, skoro wymóg rozwiązania stosunku pracy był dla nich „starym” ryzykiem, obowiązującym w momencie podejmowania decyzji o wystąpieniu o emeryturę. Do tej właśnie kategorii ubezpieczonych należy skarżąca A. D. (1).

Reasumując, ponowne rozpoznanie sprawy nie doprowadziło do wykazania, że Sąd Okręgowy w Płocku, w sprawie o sygn. akt: VI U 1366/11 wadliwie zastosował przepis zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny uznając apelację organu rentowego za uzasadnioną orzekł stosownie do treści art. 386 § 1 k.p.c.